

HALMBALAR TILL HUMLOR

Att placera två rundbalar med gavlarna tätt intill varandra skapar skrymslen som kan passa som boplats för humlor.

Humlor pollinerar både vilda växter och odlade grödor när de besöker blommor för att hitta föda. Humlornas livsmiljö i odlingslandskapet har förändrats kraftigt de senaste hundra åren. I slättlandskapet saknas det ofta föda till humlor inom flygavstånd från boplatserna, men det kan också saknas lämpliga boplatser.

Varför behöver vi skapa boplatser för humlor?

På våren letar de övervintrade och parade humledrottningarna upp en lämplig plats för sitt bo. Boplatserna ska fungera som ett skydd mot bland annat väder och rovdjur och placeras under eller ovan mark, ofta i en hålighet eller bland tufft gammalt gräs. Humlor väljer gärna att placera sina bon i övergivna smågnagarbon. Lämpliga boplatser finns framförallt i naturbetesmarker, brynmiljöer, fältkanter och åkerholmar. I boet lägger humledrottningen sina ägg och föder upp arbetare, som sedan de blivit vuxna flyger ut i landskapet och samlar in pollen och nektar till humlesamhället. Humlorna behöver alltså ha tillgång till boplatser inom flygavstånd till födan. Många humlearter flyger helst inte längre än någon kilometer för att samla in föda. I slättlandskapet saknas till stor del miljöer med lämpliga boplatser tillräckligt nära föda under hela säsongen.

Att återskapa naturbetesmarker, stenmurar, åkerholmar och områden med högt tufft gräs i slättlandskapet kan gynna utbudet av boplatser för humlor. Men det är inte alltid aktuellt eller möjligt att avsätta mark för permanenta naturvårdsåtgärder. En enklare lösning är att erbjuda boplatser för humlor genom att placera ut halmbalar.

Vilken nytta kan man förvänta sig av halmbalar?

Hushållningssällskapet i Skåne och Lunds universitet studerade 1265 halmbalar och halmstackar hos 58 lantbrukare i Skåne och Östergötland under sommaren år 2018, för att se om humlor bygger bo i halmbalar. Totalt hittades humlor i eller intill halmbalar och halmstackar hos 26 av lantbrukarna (45%). Totalt hittades sju humlearter, varav en rödlistad art. Flera av de funna arterna är långtungade, såsom vallhumla och trädgårdshumla, och är särskilt intressanta att stötta på grund av deras lämplighet vid pollinering av djupblommiga arter som klöver och åkerböna. I kontrollområden utan halmbalar, men i motsvarande miljöer som där halmbalarna låg, hittades inga säkra observationer av bon.

Humlor behöver föda i landskapet runt boet från tidigt på våren till sent på sommaren. Placera gärna halmbalarna där det finns blommande buskar, träd, blomremсор och grödor i närheten.

Vilka halmbalar passar bäst?

Foto: Jenny Henriksson

Vallhumla är en långtungad humla som gärna bygger bo i halmbalar.

Humlor bosätter sig både i rundbalar, fyrkantsbalar och halmstackar. De bosätter sig både i äldre halmbalar som har fått lov att brytas ned, och i nya halmbalar som placerats nära varandra och fått små skrymslen i mellanrummen. Undvik att sätta ut ensamma nya halmbalar med näten kvar. Sätt hellre nya halmbalar två och två. Placera rundbalar med gavlarna tätt intill varandra. Man kan också placera halmbalar intill ett träd, några stenar eller andra utrymmen, för att skapa små skrymslen.

Ett sätt att öka chansen att humlor ska bygga bo i halmen är att låta den stå ute länge och förmultna. Då ökar chansen att det finns övergivna bon av smågnagare i den, den blir mer lucker och boet blir bättre kamouflerat.

Ta gärna bort nät eller rep från halmbalarna som placeras ut. Då slipper du samla in nät och rep när halmen har brutits ned och du minskar risken för att djur fastnar. Utan rep eller nät förmultnar halmen fortare.

Andra tips:

- Pressa halmen löst
- Skydda halmbalen mot nederbörd för att öka livslängden
- Undvik att flytta halmbalarna från april till augusti
- Vid problem med vildsvin kan man behöva hägna in halmbalarna.

Var ska halmbalarna stå?

Klöverfröodlare och andra odlare som är särskilt beroende av god tillgång till pollinerande humlor kan med fördel placera ut halmbalar på olika platser på sin mark. Det är bättre att låta halmen ligga kvar tills den har förmultnat helt, än att flytta halmbalarna med klöverfröodlingen mellan år.

Odlare som lagrar sockerbetar, potatis eller morötter i stuka som täcks av halm kan placera den använda halmen i en stack i en passande fältkant och låta den ligga kvar där under följande år för humlor att bygga bo i. Andra miljöer som kan passa att sätta halmbalar i är fältkanter, gårdsmiljöer, skogsbryn, under pileträd, lähäckar, stengården, vid märkegravar, kraftledningsstolpar, markvägar, vattendrag och vindkraftverk.

Humlor behöver föda inom flygavstånd till sitt bo. Placera därför halmbalarna där det finns pollen- och nektarproducerande växter, till exempel i närheten av buskar och träd, blommande fältkanter och andra blomrika miljöer, som blommar från tidig vår till sen sommar.

Finns det humlor i din halmbal?

För att ta reda på om dina utplacerade halmbalar är bebodda ska du ge dig ut en solig och vindstilla dag någon gång under juni eller första halvan av juli när samhällena är som störst. Humlors bon kan vara små och innehålla ett fåtal individer, vilket kan göra dem svåra att upptäcka. Lättast är ofta att lyssna efter flygande humlors dova surr och sedan följa dem med blicken tills de har krupit in i halmen. När du har identifierat ett ingångshål väntar du där tills du ser fler individer flyga in eller lämna boet. På en halvtimme kan du se mellan en handfull upp till ca 50 humlor. Humlor kan ha flera ingångar till samma bo, ibland flera meter ifrån varandra.

Hantera halmen säkert

Var uppmärksam på säkerheten när du hanterar halmbalar. Delvis förmultnade balar är sköra och kan falla sönder vid förflyttning eller ge instabila staplar. Tillämpa förbandsteknik och var noga med att förankra staplade balar. Barn ska inte tillåtas att leka bland halmbalar.

Text: Sandra Lindström,
Hushållningssällskapet Skåne